

riscând asupra gradului de acoperire a concluziilor emise.

Oricare ar fi poziția pe care o îmbrățișăm, fie pentru o dezvoltare durabilă a agriculturii sau împotriva unei asemenea dezvoltări, fie pentru dezvoltarea ruralului în general sau împotriva acestei idei, contextul studiului dinamicii comunitare (cunoaștere, comunicare și acțiune comună) dobândește o importanță aparte. Cunoașterea nivelului de informare specific unui anumit tip de comunitate rurală (omogenă/neomogenă) în care indivizii participă sau nu participă la soluționarea problemelor comune este vitală pentru proliferarea unui trend din ce în ce mai consistent al dezvoltării comunitare. „Ca educator, lucrătorul în dezvoltarea comunitară trebuie să fie în mod special dotat să învețe oamenii să lucreze împreună pentru a formula obiectivele explicite și să orienteze eficient activitățile lor în îndeplinirea acestor scopuri.” (p. 163)

Marius Strâmbeanu

Hans-Werner Bierhoff

Prosocial Behaviour, New York, Psychology Press, 2002, 385 p.

Lucrarea este dedicată înțelegerii vieții sociale, proceselor motivaționale și cercetării, din perspectiva comportamentului prosocial. Pornind în „construirea” acestei cărți, Hans-Werner Bierhoff s-a confruntat cu o dilemă: de a renunța la unele surse bibliografice existente sau de a trata subiectul cărții prin intermediul mai multor exemple. Iată cuvintele cercetătorului: „Ca autor al acestei cărți despre comportamentul prosocial, avantajul meu este acela că pentru mine este mult mai puțină literatură de citit în comparație cu un autor care ar vrea să scrie o carte despre agresiune, spre exemplu. Legat de aceasta, oricum, există

tentația de a cita fiecare sursă care este disponibilă în literatură. Am optat în a nota referințele cu restrângere, în vederea susținerii aserțiunilor și argumentelor, în loc să mai lupt pentru ca referințele să fie complete” (p. 5).

Cartea este compusă din cinci părți. Prima aduce în discuție felul în care comportamentul prosocial este înțeles în societate, în relațiile interpersonale și, mai mult, în funcție de situațiile cu care individul se întâlnește în viața de zi cu zi. Obiectivul acestei prime părți „este de a pregăti un nivel de înțelegere destul de aprofundat al conceptului de comportament prosocial” (p. 2). Prin urmare, autorul face distincție între națiunile de „comportament de ajutorare” (*helping behaviour*), „comportament prosocial” (*prosocial behaviour*) și „altruism”, care „în mod frecvent sunt utilizați interșanjabil”. Astfel, în concepția autorului, ajutorul „include toate formele de ajutor social”. În schimb, prin comportament prosocial înțelegem acea „acțiune care încearcă să îmbunătățească situația unei anumite persoane și unde cel ce contribuie la această «îmbunătățire» nu este motivat de realizările obligațiilor profesionale” (p. 9). În fine, altruismul face referire la acea situație în care, motivațional vorbind, cel care acordă ajutorul dă dovadă în bună măsură de empatie.

Un alt termen care a atras atenția autorului este „solidaritate”. Acesta a devenit uzual în viața de zi cu zi, ca și în științele sociale. De aceea, nu este nici o surpriză când întâlnim semnificații diferite ale acestui concept în discursurile politice. Acest lucru explică, între altele, solidaritatea de breaslă. În Roma antică, de exemplu, solidaritatea descria mai degrabă obligația colectivă față de care erau mai mult sau mai puțin supuși „cetățenii” Romei. Cu timpul, termenul a început să fie utilizat în politică, dar și în diferite domenii de activitate. În acest context, apare întrebarea:

ce este solidaritatea de grup? Hans-Werner Bierhoff consideră că aceasta „pare să fie o caracteristică de bază a naturii umane. Este întărită de simboluri (de exemplu, imnuri naționale) și ritualuri (de exemplu, ritualuri de inițiere) și servește la menținerea coeziunii” (p. 282).

În literatura de specialitate sunt întâlnite și alte concepte care fac referire într-un fel sau altul la comportamentul prosocial: „cooperarea” și „sprijinul”. Termenul „cooperare”, spre exemplu, este întrebuințat când se „subliniază interdependența dintre persoane” (p. 10). După cum am constatat, solidaritatea urmărește un cadru social mult mai larg; prin comparație, sprijinul poate fi considerat de multe ori o formă de ajutor (între rude, prieteni), dar capătă un caracter destul de „special” când discutăm, potrivit autorului, despre „relațiile sociale ale unei persoane”. În înțelegerea comportamentului prosocial, s-a constatat că un rol major îl are perspectiva biologică, exemplul cel mai bun fiind relația dintre rude. De asemenea, altruismul. Părinții investesc foarte mult în copiii lor atât din punct de vedere afectiv, cât și din punct de vedere material. Copiii, la rândul lor, își ajută părinții de regulă când aceștia nu mai sunt în putere, prin energie și suport, la care se adaugă dragostea și grija pe care le-o poartă de-a lungul vieții.

O altă întrebare care a preocupat de-a lungul timpului activitatea cercetătorilor este „Cum se dezvoltă comportamentul prosocial?”. Autorul acestei cărți pare să găsească un răspuns, axându-se pe două abordări. Prima abordare „implică sublinierea mecanismului care influențează dezvoltarea și care poate fi sumarizat sub forma unor legi generale ale dezvoltării. Aici concentrarea se face asupra schimbării individuale acompaniată de variația inter-individuală scăzută. Psihologia dezvoltării caută astfel de schimbări ce au loc pe durata ciclului întregii vieți” (p. 59). Cea

de-a doua se bazează pe diferențele interindividuale care apar în comportamentul prosocial.

Partea a treia a lucrării aprofundează analiza proceselor motivaționale și emoționale care contribuie la formarea comportamentului prosocial. Tot aici, Hans-Werner Bierhoff discută problematica empatiei și a vinei; putem vorbi de empatie bazată pe vinovăție? Psihosociologul german este de părere că cele două concepte „se referă la durerea percepută a celorlalți” (p. 139). Altfel spus, „vina se presupune că se dezvoltă din preocuparea empatică încă din primii ani de viață. Dezvoltarea empatiei și a vinei se află în strânsă legătură. Ambele se referă la durerea unei victime și au multe în comun pentru că ele conduc la reducerea suferinței victimei. Diferența este aceea că vina include conștientizarea cauzei durerii, în timp ce empatia este o emoție subînțeleasă” (p. 139).

În partea a patra se realizează trecerea de la factorii situaționali la teoriile comportamentului prosocial, pentru ca, în a cincea parte a lucrării, analiza să se axeze pe aplicații practice plecând de la „cum să creștem dorința de a acorda primul ajutor”, dar și pe întărirea legăturilor sociale ori a comportamentului prosocial în organizații.

Octavian Rujoiu

Revista Română de Sociologie,
2003, Anul XIV, Nr. 1-2 (152 p.)

„Orice agent care contribuie la edificarea «ordinii istorice» a lumii, punând capăt unor epoci de criză, se evidențiază ca «factor structurant» de relevanță universală. Așa a fost Roma în Antichitate, Bizanțul în Evul Mediu, Anglia în epoca modernă, America începând cu secolul XX” – afirmă Ilie Bădescu în studiul „O lume cu sisteme slab structurate. Considerații asupra rolului